

pridevkom »socialno«. V ospredje se naglo pomika zahteva po soglasju med našo notranjo in vnanjo relacijo.

Ni to nikako naključje, nikak izjemen pojav, marveč je logična posledica obstoječega gospodarsko-socialnega reda. Nismo le slučajno zašli v te prilike, ki terjajo od vseh plasti delovnega ljudstva skrajno velike žrtve in odpovedi — to stanje »na konici noža« je ničzogluben pojav v socialnem redu, ki že s svojim bistvom zanika soglasje med dolžnostmi in pravicami. Iz tega socialnega reda so vznikla in se v zadnjih letih nasomilila že tako velika protislovja, da doživljamo samo zmedo, in to na vseh poljih našega izživljanja.

Največje protislovje pa se očituje v dejstvu, da nas je obstoječi individualistično-kapitalistični gospodarski red ne materialno zdobil in socialno razdvojil, marveč tudi do celice prepojil s svojim lastnim duhom, s svojo idejo. Ker so ideali podrejenih mu delovnih množic istovetni z onimi njegovih materialno in s tem tudi politično-mogočih nosilcev, so te množice njegov nezavestni in nehotni zaščitniki.

Kako naj spravimo v sklad upravičene zahteve teh množic po pravičnejši ureditvi socialnih prilik s to duševnostjo, če pa niso in ne morejo biti interesi mogočih kapitalistov, ki vendar odločajo v gospodarskem življenju, nikdar v skladu z onimi delovnega ljudstva?

Stojimo torej pred velikim opominom, da se moramo mi kot vzgojitelji najširših ljudskih plasti sprijazniti z mislijo o novi vzgoji, ki naj vsaja v mladino prvine časa in tudi kraju primerne duševnosti: vero v sebe in v skupnost, voljo in vztrajnost, medsebojno

pomoč, optimizem in prepričanje, da ni obstoječi red nekaj vekovečnega in nespremenljivega; da ni človek tukaj le za to, da se medsebojno kolje za to, kar mu po vseh zakonih pritiče, marveč, da dolgujemo priznanje za vse, kar imamo, le zakonu vzajemnosti.

Moramo k vzgoji novih ciljev in potoj.

Najuspešnejša pot je delovna šola, ki oslanja vse svoje dejstvovanje na osišče zadržane misli. Ta vsebuje vse pogoje za življenjsko šolo. Taka — seveda vsestransko praktično zasnovana vzgoja — je danes naravnost nujnost, zlasti za naše podoželje, kjer je zanjo stotero prilik, bilo od produktivne ali potrošne strani.

V ta namen priporočam pravkar izšlo delo »Školske zadruge« učitelja Svetislava Prvanovića. Knjiga obravnava najprej duh in pomen zadržane misli, o pedagoški vrednosti šolskega združništva in o njegovem pomenu zadržane misli ter ekonomsko-socialnega vidika. Avtor naš seznanjen s stanjem škol-zadrug v inozemstvu, zlasti na Francoskem, kjer so te najbolj razvite.

Iz skromnih in pomanjkljivih podatkov iz naše države je razvidno, da smo tudi v tem pogledu šele novinci in eksperimentalci. Delo priporočam vsem šolam in tovarišem, da se po eni strani prepričajo o vrednosti, pomenu in potrebi teh vzgojnih celic tudi na naši zemlji, po drugi pa, da vidijo, kako delujejo v tem pogledu drugod.

Knjiga — 80 strani navadnega formata — stane 10 din in se naroča pri založbi Izdatvačko-prosvetni zadrugi S. O. J., Beograd, Frankopanova 15.

Janko Furlan

UČITELJI PRIPRAVNIKI IN NJIHOV POLOŽAJ

Kako mi je bilo ...

Kolikor učiteljskih pripravnikov, toliko različnih življenjskih poti, toliko različnih življenjskih usod, toliko različnih tegob in nevesočnosti — v enem smo si pa vendar vsi pripravniki podobni skoraj do podrobnosti: vse nas tarejo materialne skrbi do skrajnosti, vsem nam je življenje posebno težko, vtensjeno, brez najmanjše možnosti razgibanja duha in telesa.

Po maturi sem pol leta prebolevala udarce, ki mi jih je ta končni izpit zadal, nato pa sem se radi ne baš rožnatih domačih razmer ogledala za službo. Poskušala sem najprej kot domača vzgojiteljica, pa nisem vzdržala niti 14 dni, baš dovolj, da sem spoznala grenki kruh, ki ga mnoge jedo vse življenje. Nato so mi dobri prijatelji priskrbeli službo v tovarni. Tudi ta kruh ni bil manj grenak od vzgojiteljskega, povrh pa je bila še težavna in odgovorna služba za majhno plačo. Morala sem pa molčati in biti vesela, da sem jo sploh dobila! Vzdržala sem radi grotne nesamostojnosti, ki mi jo je služba omogočala in radi brezdelja, ki mi je sicer grozilo. Končno sem že skoraj pozabila, da čakam prav za prav učiteljske službe. Ko sem dobila dekret o nastavitvi, mi je bilo prav čudno. Nisem si bila na jasnem, ali bi se veselila, ali ne, tako silno tuje mi je bilo vse, kar me je čakalo v bližnji bodočnosti. Kje je že bila vsa papirnata učenost iz šole! Pustila sem jo med bučanjem tovarniških strojev, razblinila se mi je v nešteti dolgih urah, ki sem jih preživela med sivimi zidovi v napornem delu, tako da nisem bila več brezposelna učiteljica, ko sem zaprla za sabo vrata tovarne, ampak samo človek, ki z napeto radovednostjo in rahlim trepetom gleda druga, zaprta vrata, kaj mu bodo novega odkrila. S tako pripravo sem morala z vso naglico pobrati svoje stvari in odriniti neznanemu življenju naproti...

Pripravniška plača se mi je zdelo v začetku čisto lepa. Saj otrok srednjih uradniških slojev ne vidi za karsibodi par stotakov sku-

paj. Zato sem se zdelo sama sebi bogata. In res mi je prva leta bila še kar dovolj. Res, ko bi bila navezana samo na plačo, bi mi tudi trda predla. Imela sem pa precej prihranjenega denarja, s katerim sem krila izredne izdatke. Z obleko sem se že tudi prej dobro oskrbelo, da jo deloma še zdaj nosim, popravljam, obnavljam, prenameram, samo da mi ni treba delati radi nove obleke tudi novih dolgov. Tako je torej šlo še čisto lepo. Če danes gledam svojo skromno, a za mene bogato in vredno knjižnico, ki sem si jo počasi nabavljala v prvih 2 letih službe, se mi stori milo ob misli, da si že precej časa ne morem kupiti niti ene knjige. Če pa si naročim prepotrebno revijo ali časnik, da ne otopim, pa si moram naravnost od ust pritrjeti. — Prihranki so bili izčrpani, obleka ponošena — pričeli so se hudi časi. — Pa kaj bi govorila o tem. Kdor je pripravnik, sam ve za to in mnogim je bilo že od vsega začetka takol! Razen tega, da je pripravniška plača res nečuvno majhna, živim še v kraju ob železniški progi, kar mi mnogi tovariši zavidajo. To ima pa svoje slabe strani. Življenjske potrebščine namreč plačujem po isti ceni kakor v mestu, a ne samo to; niti za denar ne dobim kar potrebujem, ker kmetije raje nesu v mesto na trg, kakor pa da bi prodali meni za isto ceno. Mnoge potrebščine plačujemo dražje nego v mestu, dasi so slabše kvalitete.

Že več kot pet let živim, ozir. sem živel v ugašajočem upanju, da bom dosegla obljubljeno deželno — IX. skupino in bom postala človek, nad katerim tudi nadzorniki ne bodo več smeli stresati svoje nevolje. Po 5 letih in 1 mesecu pa me je nebo osrečilo in mi izpolnilo pričakovanje — človeku se res končno zazdi, da morejo biti tu nadnaravne moči na delu, da dobiš to, kar ti po pravici gre — dobila sem dekret in denar za IX. skupino. Zato naj bo tovarišica M. K. iz 18. štev. »Učit. tov.« potolažena, ne bo ji treba kot pripravnici prositi za pokoj, njen čas za pre-

nimamo ničesar. Ti potrebuješ nove hlače, otroci nimajo čevljev niti tople obleke. Dolžni smo radi selitve na vse kraje. In ti me še vprašuješ, kaj mi je!»

Obrnila se je ter si obrisala solze v predpasnik.

»Ne jokaj, Milena, in malo počakaj. Saj se nas bodo gotovo usmilili in nam znatno zvišali plače. Poglej, koliko pišejo vsi časopisi o draginji in o naših neverjetno nizkih plačah. Počakaj, Milena, z Novim letom bo vse bolje.«

»Počaj, počakaj!« se je razburila. »To praviš že štiri leta in potrpežljivo čakaš, kakor Job na gnoju. Počakajte, pravijo vsi! — Toda advokat, trgovec, mesar, mlékárka in Bog ve kdo še, nam pretijó s tožbami. Meni lahko rečeš: počakaj, Milena, potrpi. Saj bo prišlo. A oni? Oni zahtevajo in neusmiljeno terjajo!«

Pogled ji je zašel na otroka, ki sta se prenehala igrati in gledala razburjeno mamičo. Stekla sta k njej in skrila svoji kodrast glavici v njena krila.

»Uboga otroka« je dejala »tako mala pa že občutita težo krivic!«

Jože Počakaj ni mogel gledati svoje uboge družinice. Zgledal se je v pravkar popravljen nalogi in rdeče črke so se združile čez ves zvezek v njemu tako znane besede: Počakaj, počakaj, počakaj...

Zunaj je zatulil veter kakor šakal. To ga je zmotilo. Stopil je k ženi in ji sočutno dejal:

»Milena, počakaj. Saj je tudi meni hudo, ko te vidim že četrto leto na petek in svetek v eni in isti obleki, v zakrpanih nogavicah in brez plašč zmrzovati. Pogledal je otroka. »Bo, mora priti, Milena« je bruhnilo iz njega. »Že radi otrok. Ne verujem, da so tako neusmiljenil!«

vedbo še ni prišel, natančno 5 let mora biti težke poti pripravnik, potem bo šele zrela, in če ti kake mesce navrežjo, ne pritožuj se, ampak skloni se kar najgloblje moreš in bodi hvaležna! Da, hvaležna za tiste bore denarje, ki bodo tudi kmalu prenizko odmerjeni, če bo draginja rasla.

Kljub temu, da sem dosegla prvi klin uradniške lestvice, me vendar napadajo črne misli ob perspektivi, ki se mi nudi v bodočnosti. Res, nabavila si bom to in ono, v počitnicah morda malo potovanja, toda če bo to trajalo 4 leta, bodo moje potrebe večje in tudi ta plača mi bo premajhna. Zanimivo je primerjati; kolegica, samo eno leto starejša, je 6 let pred menoj, kar se tiče položaja in to samo radi tega, ker sem imela smolo, da sem bila na učiteljsku 2 leti za njo. Da, tista leta čakanja na službo nam bodo delala preglavico do upokožitve ali morda celo do smrti. — Tako prav dobro razumem one tov. iz višjih skupin, ki se prav tako pritožujejo, ker tudi njihove plače ne dosegajo eksistenčnega minimuma, dasi so višje od naših. Kdaj bo konec teh večnih odpovedi! Vse to, kar učitelja vznemirja, se mu vpleta v njegovo pripravo v šoli, zadržuje njegovo mladino posvečeno delo, ubija njegovo predanost delu in narodu. Najprej brezposelnost, nato življenje, ki komaj zasluži to ime! Ni čuda torej, če gre idealizem že pri najmlajših kaj hitro k vrugu. In vendar so nam vezane roke kljub borbenosti, ki se v nas vzbuja radi nevzdržnega položaja ne samo pripravnikov, ampak vsega učiteljstva in drugega uradništva. Roke so sicer vezane, a usta začnokrat se niso zaprta, zato govorimo, kličimo, pišimo — morda pa se bodo odprla ušesa, ki so še zaprta pred našimi tožbami in zahtevami! J. G.

Težave pripravnikov

Po dolгих letih brezposelnosti smo se znašli na prvih službenih mestih. Za brezposelnostjo je prišla torej zaželjena preza-polsenost. Vsak je odhitel za svojo srečo, ko je v časopisih zagledal svoje ime.

Za prvim navdušenjem in veseljem je prišlo tudi razočaranje. Službo si nastopil skoraj nag in bos. Mesece in mesece si račun in obračal prve svoje kovače, da si se vsaj napol oblekel. Na strokovne knjige in časopise boš moral misliti pač pazneje, ko ti bo mogoče ostal kakšen kovač. Saj se ti skoraj posmehujejo splavarji, ker ti zaslužiš mesečno 900 din, med tem, ko jih on dobi v treh tednih 1200 din, a zraven ima še hrano in pijačo, na katero ubogi pripravnik še misliti ne sme.

Splošne vesti

VABILO

JUU sekcija za dravsko banovino v Ljubljani — odsek za strokovno nadaljevalne šole vabi na posvet vse tovariše in tovarišice, ki delujejo na strokovno nadaljevalnih šolah, ali se zanimajo za te šole.

Sestanek bo v torek, 9. januarja, ob 10. uri dopoldne v prostorih sekcije JUU v Ljubljani, Franciškanska ulica 6.

Dnevni red:

1. Poročila odseka o delovanju strokovno nadaljevalnih šol.
2. Razgovor o bodočem delu.
3. Slučajnosti.

Prvi sestanek, sklican za 2. januar t. l., se zaradi premajhne udeležbe ni mogel izvršiti. Ker so na dnevnem redu važne zadeve, ki čakajo strokovno nadaljevalne šole v bližnji bodočnosti, je nujno potrebno, da se udeležijo sestanka vsaj po 1 zastopnik iz posameznih sreskih društev, da bo lahko podal na zborovanju domačega sreskega učiteljskega društva o tem sestanku primerno poročilo.

Luč je počasi pojemalela in bila vsa zaka-jena od slabega petroleja.

»Pojdimo spat« pravi Milena. »Petrolej je drag!«

Jože Počakaj in Milena sta spila čaj, otroka pa skodelico mleka.

Sli so v mrzlo sobo. Malčka sta med molitvijo brbrala o mrazu. Zobje so jima nekaj časa šklopotali; končno sta pa sladko zaspala.

Ko sta legla tudi Milena in Jože, sta nekaj časa v temi molčala. Učitelj Počakaj je računl koliko sme do prvega biti v trgovčevi knjigi, da bo lahko plačal nekaj na račun upnikom, ki pritisikajo od vseh strani. Končno bi mu moralo ostati še za dva para čevljev, ki jih otroka nujno potrebujeta. — Zadržnil mu je bilo, kakor bi ga kdo z nožem sunil v srce.

Njegova otroka sta se igrala pred hišo s sosedom Tončkom. Tonček oče je kmet. Pa ne preveč premožen. Svojemu otroku je kupil lepe škornje, ki jih je imel ta dan obute. Njegovi otroci pa so imeli na sebi strgane čevlje. Tonček je takoj videl, da imata njegova prijatelja strgane obutev ter jima reče: »Mene imajo moj atek rajši kot pa vaš atek vaju dva. Poglejta, kakšne škornje so mi kupili. Vidva imata pa čevlje popolnoma strgane. Pa pravijo vašemu ateku gospod učitelj. Saj niso gospod, če vama ne morejo kupiti novih čevljev.«

Iz tega premissljevanja ga zmoti Milena. »Jože, ali nam bodo povišali plače?«

»Bodo, Milena!« je odgovoril Jože tiho, da ne bi zbudil otroka. Zopet sta nekaj časa molčala.

»Milena!« prekine Jože molk.

»Kaj je, Jože?« odgovori Milena.

»Kaj boš jutri kuhala?« vpraša Jože s strahom.

Pa še na druge težave naletiš. Čez noč postaneš upravitelj. Zopet novi križi, posebno, če so drugi na šoli starejši od tebe. Toda oni gotovo ne vedo, da se nisi sam postavil, ali pa zaprosil za upraviteljsko mesto.

Tudi to še ni dovolj. Moraš še biti tajnik pri vseh mogočih društvih in organizacijah, toda samo po imenu tajnik, v resnici pa moraš voditi vse delo. Moral bi biti: gospodar, živinorejec, predavatelj, režiser, igralec, pevovodja itd. itd. Če pa samo pripomniš, da ne zmoreš vsega, pa že so vsi po tebi, saj si mlad, a med ljudstvom se že širijo razni nepravilni očitki. Potožil sem tudi nekaterim staršem radi slabega vedenja njihovih otrok. Starši so prišli v šolo in skoraj vpili: »Mi vas plačamo, zato jih vzgajajte vi!«

Dragi pripravnik! Kaj pa za sebe, imaš kaj časa? Kdaj boš čital? Kdaj se boš pedagoško izpopolnjeval in pripravljaj za praktični izpit? — Od polnoči do jutra je tvoj čas! Takrat moraš storiti to!

To naj bodo našeti glavni križi učitelja-pripravnik, toda ne smete misliti, da je tožba, ampak iskrena izpoved tovarišem in tovarišicam.

Toda ne smemo kloniti, še z večjim veseljem in podvojenimi močmi delajmo naprej, skrijmo križe in težave in upajmo: »Bo že boljše!« L. H.

Čakanje — obup

Pridružujem se vprašanju, ki ga je navedla tovarišica v »Učiteljskem tovarišu« z dne 7. dec. 1939. pod naslovom: »Vprašanje pripravnice«.

Sem namreč »srečno« dovršila učiteljske l. 1931. Tri leta brezposelnosti je bila prva nagrada. Na prvem službenem mestu sem si zaradi skrajno nezdrave, temne, mrzle in vlažne učilnice v privatni hiši — nakopala bolezen. Zdravje sem morala iskati ob morju. Zato sem se tudi zadolžila.

Sem poročena — mati — s 650 din plače. Dve leti je že poteklo, odkar imam pravico na prevedbo v IX. skupino.

Služinji, ki je hotela tretjino moje plače, sem bila primorana odpovedati v tej draginji. Od poučevanja, kar je moj poklic, in ostalega dela se resnično prav nič ne oddahnem. Poleg tega ima na šoli ena učna moč že tretji mesec bolniški dopust, zato še supliranje. — In v ves ta, z resnim delom okupirani čas, se vrivajo človeku še resne skrbi za obstanek in ga mučijo do izčrpanosti.

Kdo je, o j kje je, ki bi utešil lačne in željne pravice? Z. N.

Jaz sem zajeceljal nekaj o predpisih, vzornih učnih načrtih in demokratizaciji šolstva. Globoko in presunjen me je pogledal in odšel. Tiho so odšli za njim, kakor da je pogreb.

Nedelja, dne 19. oktobra n. l. Potem smo imeli obravnavo žamud. Kmet Sirota je prišel v zadevi sina Jurija, ki sem ga po 14dnevni odsotnosti klical v šolo.

Bil je jezen, ker smo izvajali uporabno kmetijstvo na županovi njivi in ne na njegovi, zato me je krepko nahrulil. Ponižno sem se zagovarjal, da je bila moja dožnost otroka klicati v šolo. Odbor me je končno kaznoval z odvzemom plače za en mesec, ker ne vršim službe v kmetskem duhu in po demokratizaciji uredba.

K sreči sem nekoliko bolan. Mislim, da bom kmalu umrl.

Duje Budak.

Krajnik:

Učitelj Jože Počakaj

Gospod Jože Počakaj je učitelj v oddaljeni hribovski vasi. Ima družinico. Dva vesela fantka, ki ga stalno vlačita za zakrpane hlače, se igra ta volka po majhni kuhinji. Zunaj tuli okoli oglov močan veter in naznanja prihajajoče božične praznike. Žena se suče okoli štedilnika in nalaga drva, da bi čimprej skuhal čaj za svojega Jožka. Med delom je večkrat pogledala na zakrpano možovo obleko in na razposajena malčka ter večkrat globoko vzdihnila. Jože Počakaj, ki je pripravljaj šolske zvezke, jo sočutno pogleda in vpraša: »Kaj ti je, Milena?«

»Kaj bomo počeli Jože?« mu upade žena v vprašanje. »Božični prazniki so tu. Mi pa

»Ravnokar premissljeujem.« pravi Milena in globoko vzdihne kot bi imela veliko težo na prsih. Čez nekaj časa pa nadaljuje: »Repo in krompir, Jože. To je najcenejše. Otrokomu bo treba kupiti čevlje. In te si moramo pritrjeti od ust.«

Jože, ki se je že sam mučil, kako bo prišel do denarja za čevlje, ji je bil za te besede neizrečeno hvaležen. Bala sta se, da bi zbudila z govorenjem otroka. Zato sta si voščila lahko noč in zaspala. Jože Počakaj je sanjal. Božični večer je. On pa hodi po trdem snegu boš, mimo velikih izložb, ki so polne toplih čevljev. Poleg čevljev pa so v vsakem oknu veliki škornji in na njih rdeči napis: »počakaje!«

Iz vseh strani mu kličejo velike glave: »Počakaj, počakaj, počakaj... Drugod zopet visijo letaki z napisi: »Plačaj, plačaj... zdaj začuje godbo. Obrne se in zagleda spreved nepreglednih vrst škornjev. Na vsakem škornju pa je nataktnjena velika repa. Nekdo prime repo ter jo z vso močjo vrže Počakaju v glavo. V tem se zbudil in čuje, kako mu žena pripravlja zajtrk.

Hitro vstane in gre v kuhinjo. Žena ga prijazno pozdravi in postavi zajtrk na mizo. Med tem, ko mu odreže kos kruha, mu pravi: »Veš kaj, Jože, mogoče pa bo.«

»Bo, bo!« odgovori Jože in sreba vroči zajtrk. Mileni se pa čudno zdi, da danes še ni znil niti enkrat one neznosne besede — počakaj.

Ko je učitelj Počakaj pojedel svoj zajtrk, je poveznil na glavo klobuk, vzpl pod pazduho popravljen zvezek, pozdravil ženo, naročil naj pazi na otroke, in odkorakal v šolo.

Toda, kaj ga danes moti? Vsaka stopinja, ki jo napravi po pešeni poti proti šoli, mu kriči na ušesa: »Počakaj, počakaj, počakaj...«